

OP WEG NAAR BESTAANSZEKERHEID

Wie a zegt, moet ook b zeggen; wie bestaanszekerheid zegt, zegt daarmee tegelijkertijd ook planmatig beheerste, geleide economie! Of hij zegt in het geheel *nichts*.

Er zijn er velen in ons land, die sociale maatregelen ter vergroting van de bestaanszekerheid wel aanvaarden, doch die — als puntje bij paaltje komt — geen b willen of durven zeggen. Sterker, die sociale zekerheid en een vrije economie in één adem bepleiten, die sociale maatregelen wensen én belastingverlaging én vrije inkomensvorming tegelijkertijd.

De gevaarlijke inconsequentie van zulk een standpunt wordt ons bij lezing van het Plan-boek eens te meer duidelijk. Immers een politiek, die wel sociale maatregelen neemt, doch de voornaamste productiefactoren niet beheerst en de inkomensvorming onbeïnvloed laat, sluit ernstige storingen in de productie, werkloosheid en een toenemende ongelijkheid in de inkomens niet uit. Zij moet op de gewone man de indruk maken, dat hem knollen voor citroenen worden verkocht. In de huidige situatie is zulk een politiek een gevaarlijk spel. Laat ons terdege beseffen, congres, dat dit gevaarlijke spel door invloedrijke groepen in Nederland maar al te graag gespeeld wordt. En dat deze groepen in de meeste Nederlandse politieke partijen hun exponenten hebben. Deze partijen sloven zich in de volksvertegenwoordiging uit om toch maar duidelijk te doen uitkomen, hoe vurige voorstanders zij wel zijn van sociale maatregelen. Ja, meer dan eens lukte het hun, ons in de Kamers een sociaal vliegje af te vangen. Maar de consequentie, dat sociale maatregelen zonder een geleide economie geen wezenlijke vergroting van de zekerheid van bestaan vermogen te bieden, daar willen zij niet aan.

Helaas beweegt de discussie over dit vraagstuk zich meestal op Burgerrecht-peil. Drieërlei drogredenen spelen een rol. Men begint met de voorstanders van meer bestaanszekerheid door ordening en planning van het economische leven voor te stellen als lue Pallieters, die maar het liefst op hun rug in de zon zouden liggen, terwijl Vadertje Staat zorgt voor de gebraden duiven.

Moet ik daar in ernst op ingaan? In een land, dat zich in een fabelachtig snel tempo herstelde van oorlogsverwoestingen en rampen, erger dan enig ander land in West-Europa troffen? In een land, waar de arbeidersbevolking zich voor die wederopbouw grote offers getroostte en waar practisch niet gestaakt werd? Laat ons er verder geen woorden over vuil maken. De hanige reactionnairtjes als ingenieur Keus en mr dr Zeegers, die voor zich zelf en hun kinderen graag een

maximum aan persoonlijke bestaanszekerheid verwerven, zullen toch nooit weten wat er in hoofd en hart van een ploeterende hoofd- of handarbeider omgaat, als hij na jaren van ingespannen arbeid buiten zijn schuld op de keien gezet wordt.

Zijn de andere argumenten tegen economische ordening ter wille van meer sociale zekerheid, ernstiger te nemen? Nauwelijks. Men voert aan, dat volledige sociale zekerheid niet mogelijk is. Allicht niet, zou ik zeggen. In een wereld vol van politieke dreigingen, die als zij tot een uitbarsting mochten komen, alles overhoop zouden gooien, zal sociale zekerheid helaas een betrekkelijk begrip moeten blijven. Ook de meest rationalistisch ingestelde onder ons weet in deze 20e eeuw wel, dat het de mens niet gegeven is alles te beheersen. De mens wéét niet alles en de mens kan niet alles. Misogosten en natuurrampen kunnen alle plannen en berekeningen in de war sturen. Maar al kunnen wij niet alles beheersen, moet dit dan betekenen, dat wij alles maar willoos en werkeloos over ons laten komen? Zijn daar, naast mislukkingen, niet voldoende voorbeelden van geslaagde planning en ordening, nationaal zowel als internationaal, om ons te doen voortgaan op deze weg, zeker nu wij — zoals ons Plan ergens zegt — staan voor de keuze tussen een ordening in vrijheid of de concentratiekamp-economie van Stalin?

Is ons streven naar economische ordening en planning een poging om de Stalinistische duivel uit te drijven door de „staats-socialistische” Beëlzebub-Hein Vos??

Het is zaak, dit tegen-argument van het „staats-socialisme” iets ernstiger te nemen dan de beide vorige. Al moet ik vooraf zeggen, dat wij het lied en de wijs al vele jaren kennen. Werd niet in 1885 door „Patrimonium” intrekking van het onmozele kinderwetje van Van Houten geëist, omdat men daarin een staats-socialistische inbreuk op de rechten en plichten van de ouders zag?

Maar al wordt dan door velen het staats-socialistische schrikbeeld gehanteerd uit onwil en bij gebrek aan werkelijke argumenten, wij van onze kant, hebben er geen enkele behoefte aan, de staatstaak meer uit te breiden dan voor een verstandige ordening en leiding van het economische en sociale leven onvermijdelijk is. Wij zijn geen staatsvergodders, al doen wij evenmin mee aan het verdacht maken en naar beneden halen van onze democratische staat, zijn instellingen en zijn ambtenaren. Dat late men liever over aan de communisten, die nu eenmaal van nature de ondermijners van onze democratische staat zijn.

Bij de ordening en leiding van ons sociaal-economische leven is bemoeiing van de staat en zijn organen onmisbaar. Zij betekent in den regel de inperking van de absolute vrijheid van weinigen, zoals het Plan zegt, terwille van grotere vrijheid en meer ontplooiingsmogelijkheden der velen.

Wij zijn daarbij niet blind voor de gevaren van verstarring en bureaucratie. En daarom willen wij, waar dat mogelijk is, decentralisatie en ruimte voor eigen verantwoordelijkheid voor organisaties en personen. Maar wij hebben ervaren, tot welke afschuwelijke toestanden de volledige vrijheid leidde en leiden moest. De Nederlandse arbeidersklasse draagt de littekens van deze toestanden nog op lichaam en ziel. Wie zich daar nimmer in verdiepte, zal nooit de gevoelens van wrok en wantrouwen kunnen doorgronden, die vandaag nog het doen en laten van grote groepen onzer arbeidersbevolking beïnvloeden. Die gevoelens, steeds

weer aangeblazen door de Burgerrecht-uitbarstingen van sommige ondernemers en kleinburgers, kunnen slechts worden overwonnen door het scheppen van meer bestaanszekerheid voor allen. Het zijn geen klassenstrijd-ideologieën, die klassenhaat en wantrouwen in het leven houden. Het is de bittere ervaring van de hardwerkende kleine man, die ondanks zijn streven en ploeteren bij crisis en werkloosheid, bij verschuivingen in de structuur van het economische leven en bij ongeval en invaliditeit de bestaansmogelijkheden van zijn gezin en de toekomst van zijn kinderen onmiddellijk bedreigd ziet. Zolang werknemers en kleine zelfstandigen door die gevoelens van vrees en wrok worden beheerst zullen zij niet tot volledige en harmonische ontplooiing komen. Zolang zullen zij zich ook niet volkomen kunnen geven aan hun taak in het economische leven. De levensonzekerheid, in plaats van een prikkel te zijn tot uiterste inspanning, is veeleer een rem. Zij werkt verlamdend en kweekt défaitisten. Nog niet zo lang geleden hield het N.V.V. twee streekcongressen in het noorden van het land, in gebieden, waar reeds tientallen jaren werkloosheid, structurele werkloosheid heerst. Als bestaansonzekerheid een prikkel en een stimulans was, dan zou in oostelijk Friesland, in oostelijk Groningen en in de werkloosheidsgebieden van Drente de energie er af moeten spatten. Ieder, die deze gebieden en hun bevolking kent, weet, dat het tegendeel het geval is. En was er ooit zoveel slaphed, lamlendigheid en onmacht als in de tweede helft van de 19de eeuw in Nederland, toen de bestaansonzekerheid voor de arbeiders 100 % was?

Pas als een redelijke zekerheid bestaat, dat inspanning en vakkennis en toewijding ook werkelijk een behoorlijk bestaan en toekomstmogelijkheden voor de kinderen waarborgen, zal een maximale prestatie verwacht mogen worden. Wie Uwer heeft er ooit iets van bemerkt, dat de afschuwelijke onzekerheden, waarin onze jeugd thans leeft, haar tot uiterste inspanning prikkelen? Brengen de onzekerheid of men in de volgende tien of vijftien jaar een eigen woning kan krijgen, de dreiging van een derde wereldoorlog, de onzekere economische vooruitzichten de jeugd niet veeleer tot dadenloosheid, tot het genieten van de dag van heden en tot een stemming van „het geeft toch allemaal niets“? Onjuist natuurlijk!! Maar men kan van de gemiddelde mens niet het boven-menselijke verlangen. Een samenleving, die nog altijd gelooft in de „homo economicus“, dat is in de mens, die alleen maar handelt onder de prikkel van het economisch eigenbelang, kan van jonge mensen niet verlangen, dat zij zich zullen inspannen, als dat eigenbelang geen redelijk-zekere kansen op bevrediging heeft. Alleen een zedelijk en maatschappelijk ideaal kan in zulke omstandigheden de mensen nog inspireren tot inspanning en toewijding. De concretisering van zulk een ideaal geeft ons Plan. Het is geen Plan, getekend in wit en zwart. Onze beweging is volwassen geworden en de arbeidersklasse met haar. Wij durven de werkelijkheid in al haar gecompliceerdheid en tegenstrijdigheid aan. Wij hebben die werkelijkheid ontleed, maar wij blijven bij die ontleding niet stilstaan. Wij durven het aan, een weg te tekenen voor de toekomst. Een weg naar meer bestaanszekerheid en meer sociale gerechtigheid en meer maatschappelijke verantwoordelijkheid. En met dit Plan in de hand, gaat de roepstem van dit congres in de eerste plaats uit naar de jeugd van Nederland om alle défaitisme en lauwheid te laten varen en te vechten voor haar eigen toekomst!!

Nog één argument, dat tegen ordening en leiding van het sociaal-economische leven wordt aangevoerd, heb ik te bespreken. Het is zeker het meest zakelijke argument. Het is niet van principiële aard, doch beroept zich op de technische onmogelijkheid om ordenend in te grijpen. Het wordt vooral door onze tegenwoordige Minister van Economische Zaken met bekwaamheid en vasthoudendheid gehanteerd. Hij zegt — en velen zeggen het hem na — ik heb geen bezwaar tegen een zekere beheersing van het economisch gebeuren. Maar ik kan dat — een noodtoestand daargelaten — slechts doen met globale, met indirecte middelen. En ik streef er daarbij naar, zoveel mogelijk de economische activiteit geheel vrij te laten. Rechtstreeks en gedetailleerd ingrijpen is technisch en praktisch veelal onmogelijk of levert meer nadelen dan voordelen op. Deze discussie heeft al vele malen in het parlementaire debat een rol gespeeld. Bij de prijsbeheersing, bij de investeringsbeperking en laatstelijk weer bij de productiviteitsnota.

Het is ondoenlijk, harten en nieren van zijn tegenstanders te proeven. Of afwijzing van rechtstreeks en gedetailleerd ordenend ingrijpen door minister Van den Brink uitsluitend gegrond is op zijn overtuiging, dat dit in de praktijk onmogelijk zal blijken, of wel, dat een algemene tegenzin tegen overheidsbemoeïing hem parten speelt, is moeilijk te zeggen. Vast staat wel, dat velen, die in beginsel van overheidsingrijpen in het economische leven niets willen weten, zich achter deze bewindsman verschansen en hem onmatig bewieroken.

Ons Plan toont geen voorkeur, noch voor directe, noch voor indirecte contrôles. Het wenst slechts doeltreffend ingrijpen, overal daar, waar de „vrije economie” duidelijk te kort schiet om het algemeen welzijn tot zijn recht te doen komen en bestaanszekerheid te scheppen. In sommige gevallen zal toepassing van globale middelen, zoals belastingheffing of geldpolitieke maatregelen, het doel kunnen dienen. In andere gevallen zullen rechtstreekse en gedetailleerde maatregelen nodig wezen. Ongetwijfeld vereisen deze directe maatregelen (ook wel fysiek genoemd) vaak meer kennis van zaken, een uitgebreider apparaat en meer medewerking van de belanghebbenden, dan de globale, indirecte maatregelen. Maar daar staat tegenover, dat zij meestal ook effectiever zijn, nauwkeurig dáár ingrijpen, waar dit het meest noodzakelijk is en niet personen en ondernemingen treffen, waarvoor zij niet in de eerste plaats bedoeld zijn. Dat laatste zal bij globale maatregelen wel vaak het geval wezen. De voortschrijding van de sociaal-economische, de bedrijfseconomische, de statistische en de organisatie-wetenschappen, stellen ons zeker in staat ook tot directe, gedetailleerde ingrepen in het bedrijfsleven, daar waar dat nodig is. Waarom zou men trouwens in een afzonderlijke onderneming, ook als zij tot een wereldconcern is uitgegroeid, wel kunnen „plannen” en vooruit zorgen, en in een bedrijfstak niet? Maar het is niet alleen een kwestie van kunnen, het is ook een kwestie van willen. Aan die wil ontbreekt het in Nederland nog in brede kringen, ofschoon de noodzaak van direct en gedetailleerd ingrijpen in een aantal gevallen duidelijk aan de dag treedt.

De bestaanszekerheid, welke wij bedoelen en nastreven omvat dus — dat zal U thans wel duidelijk zijn — veel meer dan alleen maar een uitkering bij ziekte, ongeval of ouderdom. De totstandkoming van de sociale verzekering was een reusachtige schrede voorwaarts. Het was bovendien de overwinning van een be-

ginsel, want het betekende de eerste doorbreking van het puur-kapitalistische systeem van „ieder voor zich en de duvel pakt de laatste”. Maar op de weg naar meer bestaanszekerheid kunnen wij bij sociale verzekeringswetten alleen, niet blijven stilstaan. De sociale verzekeringswetgeving verhoudt zich tot de bestaanszekerheid als aspirine tot de gezondheid. Als er wat gebeurt is het erg prettig, wanneer je ze bij de hand hebt. Maar voorkomen, dat er met je gezondheid wat misgaat, doet aspirine niet. En dat doen de sociale verzekeringswetten slechts tot op zekere hoogte ten opzichte van de bestaanszekerheid.

Waarin besraat, naar onze opvatting, de grotere bestaanszekerheid, waarnaar wij streven?

Zij omvat in de eerste plaats de zekerheid, een arbeidsplaats te kunnen vinden.

Zij omvat in de tweede plaats de zekerheid voor de verrichte arbeid een redelijke beloning te ontvangen.

Zij omvat in de derde plaats de zekerheid zo goed mogelijk tegen calamiteiten, die het leven zelf van individu of gemeenschap in gevaar kunnen brengen, beschermd te wezen.

En zij omvat in de vierde plaats de zekerheid van hulp, indien ondanks de voorzorgsmaatregelen de gevreesde calamiteiten toch optreden.

Het zal mijn taak zijn over elk van deze vier zekerheden de hoofdgedachten, die in het Plan ontwikkeld zijn, aan U voor te leggen. Jammer genoeg zal ik mij daarbij tot de hoofdgedachten moeten bepalen.

Wat is er nodig om ieder zoveel mogelijk zekerheid te geven, dat hij of zij een geschikte arbeidsplaats zal kunnen vinden?

Bij het zoeken van een antwoord op die vraag, zullen wij er ons steeds van bewust moeten zijn, dat Nederland een naar oppervlakte klein land is, met heel weinig grondstoffen en een relatief zeer grote bevolking, die nog steeds snel groeit en dat in de komende 15 of 20 jaar ook nog wel zal blijven doen.

Nederland kan zijn bevolking niet op het thans bereikte peil voeden, kleden en huisvesten, zonder een zeer omvangrijke invoer. Invoer van voedsel, van grondstoffen, van hulpstoffen, van veevoer en van sommige eindproducten, die wij zelf niet of nog niet produceren. Handhaving en uitbreiding van deze omvangrijke invoer is op den duur slechts mogelijk, wanneer wij tot het bedrag van deze invoer goederen kunnen exporteren of diensten aan het buitenland bewijzen. Diensten in de vorm van scheepvaart, spoorweg- en luchtverkeer, in de vorm van het uitlenen van mensen en kapitalen, in de vorm van commissie- en transitohandel. Aangezien Nederland niet, zoals sommige andere landen, in enigszins betekende mate grondstoffen kan exporteren, moeten wij eindproducten van landbouw, veeteelt, tuinbouw en industrie uitvoeren. Lukt ons dat niet in voldoende mate, doordat de productie van ons agrarisch en industrieel bedrijfsleven zich niet snel genoeg uitbreidt, dan is een inkrimping van onze invoer niet te vermijden. Een geringere invoer van grond- en hulpstoffen betekent echter automatisch, dat onze fabrieken hun werkzaamheden moeten inkrimpen, wat ontslag van personeel tot gevolg moet hebben. Een zeer uitgebreide opvatting, die in verband

met de tegenwoordige moeilijkheden in textiel-, confectie- en schoenenindustrie thans opnieuw hoogtij viert, is, dat productieverhoging werkloosheid schept. Dat lijkt ook zo voor de hand liggend. Als een bouwwerk afloopt en de patroon heeft geen nieuw werk in het vooruitzicht, dan gaan de arbeiders de straat op. Hoe langer men dan het aflopende karwei rekken kan, hoe langer men zich zelf vrijwaart tegen werkloosheid. Dat lijkt ten minste zo. Maar als velen dit middel toepassen, dan wordt de productie duurder én duurder en dan zou na korte tijd wel blijken, dat wij zo de werkloosheid in het land halen, in plaats van haar te verkleinen. Juist in de huidige omstandigheden moet radicaal worden afgerekend met de populaire misvatting, dat men door langzamer te werken en dus minder te produceren werkgelegenheid zou kunnen behouden. In het wezen van de zaak komt deze gedachte er op neer, dat het slechts om bezigheid zou gaan en niet om productief werk, dat een zo hoog mogelijk economisch rendement oplevert.

Natuurlijk kan men — tijdens een economische crisis als wij in de dertiger jaren beleefd hebben — de nog voorhanden werkgelegenheid beter gelijkelijk over alle werkenden verdelen, bijvoorbeeld door een 40-urenweek, dan dat men een deel 48 uur en de rest niet laat werken. Zelfs kan het dan in bepaalde omstandigheden nodig en nuttig zijn om de lonen bij wijze van koopkrachtinspuiting op het peil van 48 uur te handhaven. Maar men moet wel beseffen, dat dit een noodmaatregel is, een maatregel bovendien, die erop gericht is, om met gebruiknaking van de nog aanwezige reserves in het land, de vicieuze cirkel van koopkrachtvermindering, werkloosheidstoename, weer koopkrachtdaling enz. te doorbreken.

In de tegenwoordige situatie echter, nu wij in het geheel niet met een economische wereldcrisis te maken hebben, zou verlangzaming van de productie en het duurder worden van onze exportproducten heilloze gevolgen voor Nederland hebben.

Opvoering van de productie en van de productiviteit is in de tegenwoordige omstandigheden voor Nederland de eerste voorwaarde om de werkgelegenheid op een zo hoog mogelijk peil te kunnen handhaven.

Uitbreiding van productie betekent bouw van nieuwe industrieën of beter nog uitbreiding van bestaande industrieën. Dat vereist namelijk in den regel minder kapitaal en minder voorbereiding dan de stichting van geheel nieuwe bedrijven. Is dat van zoveel belang? Ja zeker. Men kan — het was één van de bekende stellingen van Wihauts gemeentepolitiek — een gulden maar één keer uitgeven. Wat men besteedt aan het verbruik kan men niet voor investering, voor belegging in industrie-uitbreiding uitgeven. Wat men voor bewapening besteedt, kan niet voor verbruik of voor investering worden aangewend.

Wij zijn — helaas — genoodzaakt enorme bedragen aan bewapening te besteden. Wij willen het verbruik van de grote massa van het volk zoveel mogelijk op peil houden en in de naaste toekomst zelfs, vooral door meer uitgaven op het gebied van de duurzame gebruiksgoederen en van de cultuur mogelijk te maken. Maar dat alles is alleen uitvoerbaar, wanneer de kapitaalstroom voor de uitbreiding van het productie- en verkeersapparaat regelmatig blijft vloeien. Het gaat daarbij niet alleen om uitbreiding van het industriële en verkeersapparaat. Het is evenzeer nodig het bestaande apparaat tot het uiterste te vervolmaken en tot een hoge graad van

efficiëntie op te voeren. Dat is een kwestie van wetenschap en organisatievermogen. Maar ook van samenwerking.

Evenwel zijn ook met de opvoering van de efficiëntie van het bestaande apparaat soms aanzienlijke nieuwe kapitaalsinvesteringen gemoeid. Vervanging of verbetering van bestaande outillage kost evenzeer geld, als wijziging van de inrichting van de fabriek. Gelukkig zijn er ook mogelijkheden tot opvoering van de productie en van de productiviteit, die geen aanzienlijke nieuwe investeringen noodzakelijk maken. Het Plan denkt hierbij niet in de eerste plaats aan maatregelen als tijdelijk overwerk, ploegenarbeid en dergelijke, maar aan interne reorganisatie van de onderneming en van de werk- en productiemethoden, die met weinig of geen kosten een hogere productie mogelijk maken. In de Productiviteitsnota van minister Albrechts worden een aantal frappante voorbeelden van zulke de productiviteit verhogende maatregelen genoemd.

Nog groter mogelijkheden dan de verbetering van de interne organisatie der afzonderlijke ondernemingen, biedt waarschijnlijk de zogenaamde externe organisatie. Daarmee bedoelt men de samenwerking tussen, de werkverdeling onder en de spreiding over het land van de onderscheidene ondernemingen in een bedrijfstak. Hier liggen nog grote mogelijkheden tot opvoering van de productie en van de efficiëntie. Onze Nederlandse ondernemingen plegen een te groot aantal modellen, kwaliteiten en variëteiten van een product of zelfs van verschillende producten in één fabriek te maken. Meer specialisatie kan tot goedkoper en ruimer productie leiden. Maar ook normalisatie van de producten biedt grote voordelen. In tweeërlei opzicht. De producten krijgen een veel algemener aanwendbaarheid, kunnen derhalve in groter series en dus met minder kosten per eenheid worden gefabriceerd. Ook de bedrijven, die de genormaliseerde producten als onderdelen verder verwerken of gebruiken, verhogen op deze wijze hun efficiëntie. Het concentreren van de productie op bepaalde standaardmodellen en kwaliteiten biedt gelijksoortige voordelen.

Er is in Nederland met deze methoden al het een en ander bereikt. Maar er kan nog veel meer gedaan worden. Zonder een intensieve voorlichting van de verbruikers en gebruikers, zonder energiek voorgaan van de overheid, voor zover deze zelf als verbruiker van bepaalde artikelen optreedt, zal het echter niet gaan. Waarom moet in ons land elke gemeente of elke provincie zijn eigen model tramwagens, zijn eigen model autobus, zijn eigen model dienstrijwiel hebben? Men is thans bezig de gemeentelijke bouwvoorschriften, die een bonte verscheidenheid vertonen, op een gelijke basis te brengen en men heeft dezer dagen juist in de kranten kunnen lezen, welke enorme besparingen er op dat terrein alleen al mogelijk zijn. Het is echter de grote vraag, of voorlichting van de verbruikers en gebruikers en het voorleggen van mogelijkheden tot specialisatie, standaardisatie en normalisatie aan de particuliere industrieën, verkeersondernemingen enz. genoeg zoden aan de dijk zullen zetten. Veel te veel worden de werkzaamheden van instellingen als bijvoorbeeld de Hoofdcommissie voor de Normalisatie door de practici uit het zakenleven beschouwd als een interessante hobby van efficiëntieingenieurs en organisatie deskundigen. Men kan alle adviezen en voorstellen rustig naast zich neerleggen. Wat de externe organisatie betreft, is er nog veel minder

dan bij de interne organisatie reden om te verwachten, dat het winstmotief de ondernemers er wel toe zal dwingen om een maximale efficiëntie tot stand te brengen. Dat gebeurt, getuige de Productiviteitsnota van minister Albregts, die de productiviteitsreserve op tientallen procenten schat, nog niet eens in de afzonderlijke onderneming! Laat staan dan, dat men er op zou kunnen rekenen, dat de externe organisatie wel in orde zou komen, als men maar voldoende wetenschappelijke instituten en adviesbureaus heeft, die de ideeën produceren. Sabotage van bepaalde bedrijfstakken — wat onder omstandigheden zelfs stillegging van bepaalde ondernemingen kan betekenen — zal wel eens nodig zijn om tot een hogere graad van productiviteit te komen. Samenwerking bij de export, uitwisseling van gegevens, een betere spreiding van de industrie over het land, het zijn alles zaken, die men, gelijk de ervaring bewijst, niet uitsluitend aan het private initiatief der ondernemers kan overlaten. En toch liggen hier enorme mogelijkheden om het nationale inkomen te vergroten en dus om onze werkgelegenheid voor de toekomst veilig te stellen. Productiviteitsvergroting is geen hobby, geen modewoord, geen idee-fixe van Amerikanen. Het is de sleutel voor onze toekomst. Geen regering heeft het recht de hantering daarvan aan het persoonlijke inzicht en de goede wil van de ondernemers over te laten. Voorzover de ondernemers willen meewerken, prachtig. Maar als zij niet willen of niet kunnen, dan zal de regering, de hoedster van het algemeen welzijn van ons volk, haar handen niet in onschuld kunnen wassen. Dan zal zij moeten ingrijpen. Een productiewet, een investeringswet en een credietwet zijn daartoe vereist.

Het gaat hierbij om enorme belangen en dus ook om enorme bedragen. In het Plan worden schattingen gegeven aangaande de aantallen arbeidskrachten, die in de komende jaren een plaats in ons bedrijfsleven zullen moeten vinden. Tot 1957 zullen zich jaarlijks ongeveer 40.000 nieuwe arbeidskrachten aanmelden, daarna tot 1962 zullen het er elk jaar 52.000 wezen. In de daarop volgende vijf jaren zelfs 58.000. Bij elkaar driekwart miljoen paar handen, die aan werk en aan een bestaan geholpen moeten worden. Wanneer niet op emigratie van ongeveer 8000 arbeidskrachten jaarlijks gerekend kan worden, dan zou dit aantal nog groter wezen. Wel een bewijs hoezeer onze aandacht ook gericht moet zijn op emigratiebevordering, al zal niemand tegen zijn zin ertoe gebracht mogen worden het land te verlaten.

Meer dan de helft van deze driekwart miljoen nieuwe arbeidskrachten zal in de industrie plaatsingsmogelijkheid moeten vinden. Per arbeidskracht zal een bedrag van gemiddeld f 25.000 nodig zijn voor industrie-uitbreiding, om de vereiste nieuwe werkgelegenheid tot stand te brengen. Zo komt men tot een investeringsbedrag ergens in de buurt van 10 milliard gulden alleen voor de industrie, gezweven nog van de astronomische bedragen, die nodig zullen zijn om al deze landgenoten ook aan een passende woning te helpen.

Kan het Nederlandse volk deze gigantische bedragen opbrengen? Ja, maar alleen, wanneer wij een gestadig stijgende productie en een gestadig toenemende export tot stand weten te brengen. Het Plan raamt, dat alleen al in het jaar 1955 ruim 3 milliard voor investeringen in industrie, landbouw, verkeer, woningen en voorraden beschikbaar moeten zijn.

Willen wij ons zulk een enorm bedrag kunnen permitteren, zonder het verbruik aan te tasten en zonder aan de geweldige uitgaven voor de defensie te tornen, dan moet de productie in 1955 ongeveer 25% hoger zijn dan zij in 1950 was! Lukt dat, dan zit er zelfs nog enige ruimte in om de uitgaven voor culturele doeleinden en voor duurzame gebruiksgoederen te vergroten.

Dit is een geweldige taak, maar zij is met aller medewerking te volbrengen. Elke mislukking, elke terugslag maakt echter het bereiken van het einddoel buitensporig veel moeilijker. Lukt het in één bepaald jaar niet de voorgenomen productiestijging te halen, dan zal het niet mogelijk zijn, de geraamde investeringen voor dat jaar te doen. Dat wreekt zich dan weer in de productiecijfers van volgende jaren. Of wel, men verricht de „geplande” investeringen toch, maar dan is een daling van het verbruik onvermijdelijk, wat op zijn beurt de arbeidsrust en de stemming onder de werknemers weer beïnvloedt, hetgeen zijn uitwerking op de arbeidsprestatie en de productiviteit niet zal missen. Bovendien veroorzaakt inkrimping van het verbruik zekere werkloosheid in bepaalde bedrijfstakken. Zelfs wanneer het totaalbedrag voor de investeringen wel beschikbaar komt, doch de investeringen in een verkeerde richting geschieden, kan een achterblijven van de productie en een tekort aan werkgelegenheid daarvan het gevolg zijn.

Heel dit ingewikkelde proces, dat als een legkaart in elkaar past, kan men eenvoudig niet aan de vrije beslissingen van de ondernemers, die in de eerste plaats gedreven worden door overwegingen van rentabiliteit van de eigen onderneming, overlaten. De overheid zal zelf een oog in het zeil moeten houden. De overheid zal de oprichting van bedrijfsorganen, waarvoor de wet op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie het kader geschapen heeft, moeten bevorderen. De overheid zal in afwachting van de oprichting van P.B.O.-organen de totstandkoming van productiviteitscommissies uit ondernemers- en werknemersvertegenwoordigers moeten aanmoedigen en bevorderen. Want zonder de vrijwillige en enthousiaste medewerking van de arbeiders komt men er bij de productiviteitsopvoering niet. En ten slotte zal de overheid als het langs deze weg niet lukt, zelve moeten ingrijpen. De wegen daartoe bespraken wij reeds.

Het is nodig nog iets nader in te gaan op de medewerking der arbeiders aan de opvoering van productie en van efficiëntie. Er leeft in de arbeiderswereld een diep gewortelde angst voor een herhaling van de werkloosheidsgolf van de dertiger jaren. Zelfs de ervaringen van 1940-1945 hebben de afschuwelijke herinnering aan die tijd niet kunnen uitwissen. Drie dingen zijn nodig om de arbeidersbevolking tot hartelijke medewerking aan de productiviteitsverhoging te bewegen. Ten eerste zal zij in enigerlei vorm haar aandeel in de opbrengst der productiviteitsverbetering moeten krijgen. Ik kom daarop straks terug.

In de tweede plaats is het nodig, dat de opvoering van de productiviteit, voorzover deze met uitstoting van arbeidskrachten gepaard gaat, in bedrijfstakken, waar reeds werkloosheid van enige betekenis bestaat, wordt gereguleerd, in verband met de opnemingsmogelijkheid in andere bedrijfstakken. Dit is bij een planmatige leiding van de investeringen beter mogelijk dan in de tegenwoordige omstandigheden. Maatregelen van omscholing en wachtgeldregelingen zullen voor rekening

van de rationaliserende ondernemingen moeten komen. Men kan ook in bedrijfstakken, die met een tijdelijke teruggang van de bedrijvigheid te kampen hebben, tot werktijdverkorting overgaan. En ten slotte zal de invoering van de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering op 1 Juli 1952, alsmede een wettelijke bescherming tegen onrechtmatig en onnodig ontslag de arbeiders de zekerheid moeten geven, dat de gevolgen van eventueel toch nog ontstane werkloosheid niet in hoofdzaak op hen zullen worden afgewenteld. Zo en zo alleen, zal men onder de werknemers de juiste stemming en de vereiste mentaliteit voor medewerking aan de productiviteitsverhoging kunnen aankweken.

Het is nodig steeds weer duidelijk te zeggen, dat de tegenwoordige stand van zaken met de werkgelegenheid volkomen verschillend is van die der dertiger jaren. Ik wil daarop ook in dit congres nog eens de nadruk leggen. De werkloosheid, welke zich momenteel in Nederland voordoet, is van tweeërlei aard. Aan de ene kant zijn er afzetmoeilijkheden in de industrieën van textiel, schoenen en huisraad. Deze werkloosheid is een gevolg van het wegvallen van een stuk koopkracht sedert de laatste loonronde en van het verdwijnen van de inhaalvraag, die sedert de bevrijding heeft bestaan. Bovendien hebben velen, die zich dat konden veroorloven, in het begin van dit jaar meer textiel, meer schoenen enz. gekocht, dan zij strikt nodig hadden, uit vrees voor nog verdergaande prijsstijgingen. Wij hebben hier dus voor een deel met een verschijnsel van voorbijgaande aard te doen. En voorzover de koopkrachtdaling van meer permanente aard zal blijken, zullen wellicht straks militaire orders de vrijgekomen productiecapaciteit opeisen.

De moeilijkheden in de bouwnijverheid zijn eyeneens van incidentele aard. Er is hier geen sprake van afzetmoeilijkheden ten gevolge van het wegvallen van koopkracht. Voorlopig zijn de omstandigheden op de woningmarkt nog wel zo nijpend, dat velen bereid zijn, ook zeer hoge huurprijzen te betalen, zelfs als zij daarvoor andere behoeften onbevredigd zouden moeten laten. Bij de bouwnijverheid schort het echter aan de kapitaalvoorziening. De tegenwoordige pogingen om de woningbouw nog zoveel mogelijk op gang te houden, hebben voor een zo goedkoop mogelijke woningproductie en een redelijke verdeling van het beschikbare bouwvolume over het land, funeste gevolgen gehad. Het Plan wijst de weg ter oplossing van de thans bestaande moeilijkheden. Het wil een andere verdeling van het bouwvolume tussen de zogenaamde vrije bouw, de premie-bouw en de woningwetbouw. De percentages zijn resp. op 10, 25 en 65 gesteld. Bij de huidige huurhoogte is geen rendabele bouw mogelijk. Een woning is echter een zo primaire levensbehoefte, dat op grond dáárvan het bouwen niet mag worden stopgezet. Geleidelijk zal het huurpeil echter moeten worden aangepast aan het niveau, waarop bouw- en exploitatiekosten zich, naar verwacht, zullen stabiliseren. Huurverschillen tussen voor- en na-oorlogse woningen van gelijke kwaliteit zullen dan moeten verdwijnen. Daardoor zal de eigenaren van vooroorlogse woningen een onverdiend voordeel in de schoot vallen, dat door de overheid via belastingheffing grotendeels kan worden afgeroomd. Met de opbrengst van deze belasting zou de woningbouw in de toekomst voor een deel gefinancierd kunnen worden. De rest van het niet-rendabele gedeelte van de bouwkosten der nieuwe woningwet-woningen wil het Plan uit de algemene rijksmiddelen putten. Het deel van de bouwkosten,

dat wel rendabel is, dat wil zeggen, dat een normale rente opbrengt, kan de overheid lenen op de kapitaalmarkt.

Natuurlijk zou de huurstijging loonmaatregelen en verhoging van sociale uitkeringen tot gevolg moeten hebben. Indien men huren en lonen daarbij stevig genoeg in de hand weet te houden, zodat geen algemene en ten dele ongemotiveerde opwaartse prijsbeweging uit de huur- en loonstijging voortvloeit, dan behoeft de uitvoering van deze maatregelen geen groot nadeel te ondervinden. Of men de hoge bouwkosten door huurverhoging dan wel, gelijk thans geschiedt, door belastingheffing financiert, maakt voor de totale economie van ons land weinig verschil.

Nog een andere soort van werkloosheid kennen wij thans in Nederland, maar die is niet van vandaag of gisteren. In bepaalde streken van ons land woekert de werkloosheid al jarenlang en vreet aan de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de bewoners. Er zijn in de wereld vele achtergebleven of onderontwikkelde gebieden. Maar wij hebben ze in Nederland ook. In oostelijk Friesland, in Oost Groningen, in Drente, in Noord-Holland, in Brabant en Limburg. Een wetsontwerp ligt thans bij de Kamer, dat de middelen moet verschaffen om deze gebieden open te leggen. Om wegen en kanalen aan te leggen en te verbeteren, om bruggen te vervangen en industrieterreinen aan te leggen en van accommodatie te voorzien.

Het is voor mij de vraag, of het tempo der openlegging, in het wetsontwerp voorzien, hoog genoeg is. Wat eerder over de industrialisatie en over de overheids-taak daarbij gezegd werd, geldt ook en zelfs in de eerste plaats voor deze „achtergebleven” gebieden.

In de sigarenindustrie zijn de moeilijkheden hoogstwaarschijnlijk van blijvende aard. Er is daar een verschuiving in de rookgewoonten. Er worden meer sigaretten en minder sigaren gerookt. Met bepaalde maatregelen op het gebied van de accijnsheffing zou men de moeilijkheden misschien iets kunnen verzachten, maar op den duur zal een omschakeling niet uit kunnen blijven, als de tegenwoordige wijzigingen in de rookgewoonten zich handhaven en verder doorzetten.

Dit staat in ieder geval vast: de werkloosheid, die er thans in ons land is, heeft niets van doen met een algemene economische inzinking, gelijk deze in de dertiger jaren de hele wereld teisterde. Van een economische crisis is thans in de wereld geen sprake. Wij zullen dit steeds en steeds weer met nadruk aan de werknemers moeten zeggen, want de vrees voor een herhaling van de dertiger jaren werkt verlamdend en speelt het extremisme in de kaart.

Helaas kunnen wij er niet bij zeggen, dat een herhaling van de crisis, die in 1929 losbarstte, in de toekomst geheel uitgesloten is. Wij kunnen dat *nog* niet zeggen, al is het een feit, dat de opvattingen op het gebied van crisis- en werkloosheidsbestrijding zich alom in de wereld aanzienlijk gewijzigd hebben. Toen de S.D.A.P. destijds met haar eerste Plan van de Arbeid kwam, waarin een politiek van koopkrachtvergroting ter overwinning van de depressie werd voorgesteld, heette dat in het schatrijke Nederland dier dagen „pot verteren”. Men zwoer bij de gave gulden en de zuinige huismoeder. Het bleek een zuinigheid, die de wijsheid bedroog. Woytinski berekende destijds, dat de wereldcrisis der dertiger jaren de mensheid op een verlies van 149—176 milliard gouddollars is komen te staan. Dat is ruw genomen ongeveer hetzelfde bedrag, dat de eerste wereldoorlog kostte.

De ervaringen van die vreselijke jaren zijn niet zonder uitwerking gebleven. Vrij algemeen wordt thans in de wereld de gedachte aanvaard, dat de regeringen de plicht en de mogelijkheid hebben om door een daarop gerichte monetaire politiek, investeringspolitiek en belastingpolitiek het ontstaan van een algemene crisis te voorkomen. Ons Plan sluit zich hierbij aan. Voorkomen is beter dan genezen!

Niet alle crisiswerkloosheid is binnen onze nationale grenzen te keren. Een internationale economische inzinking zou onontkoombaar onze exportbedrijven treffen. Het is lang niet zeker, dat de *nationale* maatregelen, die zonder twijfel in tal van landen genomen zouden worden wanneer een omslag in de conjunctuur zich zou aankondigen, volledig doel zullen treffen. Hier ligt een taak voor onze socialistische Internationale! Een taak van studie en actie, een taak, die nu, in de bewapenings-hausse welke wij beleven, minder urgent lijkt. Een nieuwe economische wereldcrisis is echter een zo afschuwelijke dreiging, dat nu reeds internationale maatregelen en lichamen moeten worden voorbereid.

In de Economische en Sociale Raad van de U.N.O. is bovendien de vraag in studie genomen, wat er gebeuren moet, indien onverhoopt toch verschijnselen, die op een algemene economische inzinking duiden, mochten optreden. Elke regering, zo luidde de conclusie van een Commissie, waarvan economen met wereldnaam deel uitmaakten, moet een door haar aanvaarde norm, ten aanzien van het toelaatbare werkloosheidspercentage bekend maken. Een zeker percentage overgangs- en seizoenswerkloosheid is altijd onvermijdelijk. Stijgt de werkloosheid in enig land boven dit toelaatbare percentage, dan zou automatisch een program van openbare werken, overheidsinvesteringen en koopkrachtverruiming in werking moeten treden. Vanzelfsprekend kan dat alleen maar, wanneer men de openbare werken tijdig voorbereid heeft. Reeds heeft de Nederlandse regering deze voorbereiding ter hand genomen, al vragen wij ons af of dit in de vereiste omvang en met de nodige voortvarendheid en doelmatigheid geschiedt.

Zo zou aan de Nederlandse werknemer een redelijke garantie gegeven kunnen worden, dat hij door mede te werken aan de productiviteitsverhoging, die voor ons land een levensvoorwaarde is, zich zelf en zijn gezin niet blootstelt aan langdurige werkloosheid. Zo en zo alleen, kan de Nederlandse arbeider ongevoelig gemaakt worden voor de doortrapte communistische agitatie tegen allerlei maatregelen, die de productiviteit stimuleren. Een doortrapte agitatie, want achter het IJzeren Gordijn weten ze met die productiviteitsverhoging wel raad. Dáár is het al stukloon en tariefpremies en stachanow-gejacker, wat de klok slaat. Men past daarbij systemen toe, die hier 30 jaar geleden al niet meer geaccepteerd zouden zijn door de arbeiders. Cumulatieve tariefbetaling wordt zeer veel toegepast. 20 pct meer productie levert dan bijvoorbeeld 30 of 40 pct meer loon op. De prestatie-normen worden bepaald naar de uitzonderlijke prestaties van zogenaamde stoot-arbeiders. Zeer karige rantsoenen met daarnaast de mogelijkheid om legaal op de vrije markt bij te kopen, leggen de hongerzweep over de arbeiders. En een simpel protest tegen deze uitbuiting ter wille van de oorlogsvoorbereiding en de welstand van een kleine groep staats-, partij- en bedrijfsfunctionarissen, is voldoende om een aanklacht

wegens „sabotage” uit te lokken. De gevolgen van zulk een beschuldiging zijn te bekend, dan dat ik er nog verder over zou behoeven te spreken. In één van de talrijke correctiekampen eindigen honderdduizenden van zulke saboteurs, die dachten, dat er achter het IJzeren Gordijn een socialistische samenleving werd opgebouwd, hun ellendig bestaan.

Evenwel, hoe huichelachtig het verzet der communisten *hier* tegen opvoering van de productiviteit ook moge zijn, wij moeten wel weten, dat zij daarbij appelleren aan gevoelens van vrees en achterdocht, die, al te begrijpelijk overigens, in de Nederlandse arbeiderswereld leven. Slechts een vastberaden plan-politiek zou die gevoelens kunnen wegnemen en de arbeiders evenzeer bereid kunnen maken tot hartelijke medewerking aan de productiviteitsopvoering als ongevoelig voor het gefluit van de communistische vogelaar.

De grote investeringen, welke onafwijsbaar noodzakelijk zullen wezen voor het verzekeren van de toekomstige werkgelegenheid dwingen tot het binnen de perken houden van het verbruik. Hier raken wij aan, wat ik straks de tweede zekerheid noemde. De zekerheid namelijk, dat men voor de verrichte arbeid een redelijke beloning ontvangen zal. Een absolute zekerheid is hier evenmin te geven als ten opzichte van de werkgelegenheid. Wat een redelijke beloning is en hoe groot de zekerheid zijn kan, dat men deze beloning ook ontvangt, dient naar de economische omstandigheden van het ogenblik en naar de aard van de verrichte prestatie te worden beoordeeld. Wanneer de aard van de prestatie onder andere bestaat in het op zich nemen van zekere risico's, zoals bij de zelfstandige beoefenaren van een beroep of bedrijf het geval is, dan zal de zekerheid natuurlijk minder groot kunnen zijn, dan bijvoorbeeld bij loonarbeiders het geval wezen kan. Dan zal men de zekerheid van een redelijke beloning vooral moeten zoeken in een sanering van de desbetreffende bedrijfstak, in een verbetering van de vakbekwaamheid en de credietwaardigheid, in het constant houden van de koopkracht der grote massa en in sommige gevallen in het geven in enigerlei vorm van minimum-prijsgaranties. Ik mag, wat deze aangelegenheid betreft, wel verwijzen naar het Middenstandsprogram van onze Partij. Het gaat ons niet om uitschakeling of liquidatie van de middenstand. Op den duur echter zal de middenstand zich slechts kunnen handhaven, wanneer hij zijn diensten aan de samenleving op efficiënte wijze verricht. Er is, gelijk in het Plan wordt geconstateerd, tussen 1930 en 1950 al enige verbetering opgetreden, maar vooral in de distributiebedrijven liggen nog grote mogelijkheden om tot belangrijke kostenbesparingen te komen. Kostenbesparing wil zeggen: lagere prijzen voor de consument en een redelijk inkomen voor de middenstander. De georganiseerde middenstand zal aan deze pogingen kunnen meewerken, al kan de ordenende hand van de Overheid bij deze pogingen zeker niet worden gemist.

De zekerheid, dat hij een redelijke beloning voor zijn arbeid ontvangen zal, vindt de werknemer in de thans gevoerde loonpolitiek. Voor niet minder dan 82 pct van alle werknemers gelden thans verbindend verklaarde c.a.o.'s of bindende loonregelingen. Aan de onduidelijk lage lonen van voor 1939 op het platteland is gedeels een einde gemaakt. Het rapport-Kruijt opent perspectieven voor een uiteindelijk gelijktrekken van de geldlonen in de stad en op het platteland, omdat de

factoren, die thans nog een verschil in geldloon rechtvaardigen, de huishuur en de consumptiestimulering, hoogstwaarschijnlijk steeds meer van hun betekenis zullen verliezen. Maar men realiseert zich wel, dat het slechts mogelijk zal wezen, deze en andere ontwikkelingen in de hand te houden bij onverkorte handhaving van de geleide loonpolitiek. Een politiek, die tegenwoordig wat in een kwade reuk staat, geloof ik. Van verschillende kanten wordt aangedrongen op meer „ruimte” in de loonpolitiek. Ik beweer, dat er in de tegenwoordige loonpolitiek ruimte is voor prestatie-beloning, zodat de loonpolitiek in het algemeen geen sta-in-de-weg behoeft te zijn voor opvoering van de productiviteit. Bij wijze van voorbeeld moge hier nog genoemd worden de deze zomer geschapen mogelijkheid om voor jonge arbeiders, die een vak willen gaan leren, iets hogere loonnormen te hanteren.

Wat vele voorstanders van meer vrijheid echter willen is, dat er meer gelegenheid komt voor individuele afwijking van de loonnormen, los van enig systeem van prestatie-beloning. Dat nu acht ik funest voor de geleide loonpolitiek. Wie enige steun uit het gebouw van ons huidige loonsysteem loswrikt, ondermijnt het gehele stelsel. En als de geleide loonpolitiek eenmaal ter ziele is, dan mist de overheid ook in deze sector elke greep op de inkomensontwikkeling. Er zijn er heel wat in Nederland, die graag die kant uit willen. Als de geleide loonpolitiek aan de kant is, dan is er, zo denken zij, te minder aanleiding en rechtvaardiging voor de overheid om zich ook in de andere sectoren van de inkomensverdeling te mengen. Ons Plan echter stelt, dat de overheid zich wel met de inkomensverdeling moet bezighouden. Via de belastingen lukt dat maar zeer ten dele, omdat er voor sommige groepen altijd mogelijkheden bestaan tot afwenteling van hogere lasten. Een rechtstreekse beïnvloeding via loonpolitiek, prijspolitiek, dividendpolitiek enz. kan daarom bepaald niet gemist worden. Uit overwegingen van sociale rechtvaardigheid niet. Maar ook niet uit overwegingen van productiviteitsverhoging, die een levensnoodzakelijkheid voor ons land is.

De cijfers, welke onlangs over de inkomensverdeling sedert 1947 bekend gemaakt zijn, Den Uyl sprak er in ander verband reeds over, hebben de bereidheid bij de werknemers om zich voor de opvoering van de productiviteit in te spannen, bepaald niet vergroot. Vandaar ook, dat het noodzakelijk is, nu de grotere productie niet voor verbruik kan worden aangewend, doch grotendeels voor investeringen moet dienen, de arbeiders in enigerlei vorm een aandeel in die investeringen te geven. *Ik verwijs naar het N.V.V.-Plan.* Behoud van een geleide loonpolitiek behoeft natuurlijk niet te betekenen, dat wij de huidige *inhoud* van de geleide loonpolitiek te allen tijde ongewijzigd moeten handhaven. Er wordt reeds gewerkt aan een verfijning van de normen door middel van werkclassificatie. Het is verder de vraag, of men het algemene loonniveau wel zo strikt op hetzelfde peil kan houden, als de laatste tijd gebeurd is. Niet alleen de productiviteit stijgt, doch door de ontwikkeling van wetenschap en techniek groeien ook de behoeften. Wie daaraan door een gelijkblijvend reëel loonpeil, niet kan voldoen, voelt dit als een relatieve verarming. De salarissen van sommige hoger-gekwalficeerde groepen zijn sterk ten achter geraakt en daaraan zal wat gedaan moeten worden. Het kan nodig worden, voor bepaalde beroepen wijziging in de loonnormen aan te brengen, ten einde voldoende arbeidskrachten voor die beroepen aan te trekken. Bij een vrije beroepskeuze, die het Plan

voorop stelt, kan dat onvermijdelijk zijn, al zal een goede voorlichting wellicht van nog groter invloed wezen.

Het Plan erkent, dat bij de inkomensverdeling aan het behoefte-element aandacht moet worden geschonken. Dit kan echter beter via kinderbijslagverzekering, belastingaftrek, schoolgeldvrijdom en dergelijke, geregeld worden, dan rechtstreeks in de loonpolitiek. Ook deze maatregelen mogen er echter nooit toe leiden, dat het verband tussen beloning en prestatie te los wordt. Dat strijdt niet alleen met het rechtvaardigheidsgevoel, doch ook met de noodzaak om voldoende prikkels tot het leveren van een zo goed mogelijke prestatie in stand te houden.

De derde vorm van sociale zekerheid is de bescherming tegen calamiteiten. In ruim verband zou men daartoe ook de bescherming tegen een vijandelijke inval en tegen het uitbreken van burgeroorlogen en revolutionnaire woelingen kunnen rekenen. Deze gebeurlijkheden werpen immers elke bestaanszekerheid grondig ondersteboven. Ook van deze kant bezien dienen dus rechtvaardige inkomensverdeling, volledige werkgelegenheid, opvoering van de productie en sociale verzekering de zekerheid van bestaan van *ons allen* en niet alleen van hen, die er onmiddellijk bij gebaat zijn. Deze maatregelen versterken het sociale en politieke front, waarop de strijd althans tegen de Nederlandse dictatuur-aanhangers moet worden gevoerd. De anderhalf milliard, die wij gedurende vier jaren in het militaire apparaat moeten steken, kunnen in deze zin eveneens als een bijdrage tot onze bestaanszekerheid worden beschouwd.

Er zijn behalve rampen als oorlog en burgeroorlog ook calamiteiten, die het individu kunnen treffen en die elke bestaanszekerheid volledig verloren doen gaan. Ongeval, ziekte, werkloosheid, dood van ouders of verzorgers, invaliditeit en nog veel meer akeligheden. Alle maatregelen, welke genomen kunnen worden om deze calamiteiten te voorkomen, om het herstel van de slachtoffers tot stand te brengen of om de financiële nadelen zo goed mogelijk voor hen op te vangen, liggen ongetwijfeld ook op de weg naar de bestaanszekerheid.

Aangaande de preventieve taak, welke hier ligt, vindt u in het Plan uitvoerige beschouwingen over de „sociale” of „maatschappelijke” zorg. Een werkterrein, dat vroeger te veel door de socialistische beweging is verwaarloosd. Men meende toen, alle verbetering van maatschappelijke hervormingen en collectieve maatregelen te mogen verwachten. Naarmate deze tot stand kwamen en ons inzicht werd verdiept, bleek wel, dat er veel individuele moeilijkheden, veel persoonlijke nood te lenigen blijft. Overheid en particulieren kunnen hier in nauwe samenwerking een groot werk van menselijkheid verrichten. Steeds meer vrijwilligers, ook uit onze kring, voelen zich tot dit werk aangetrokken. Zij zullen in het Plan een goede leidraad vinden. Hetzelfde geldt voor het zo belangrijke terrein van de kinderbescherming.

In de gezondheidszorg, waaraan het Plan ettelijke bladzijden wijdt, steekt een preventief element, dat misschien nog te weinig de aandacht heeft gehad in ons land, althans vergeleken met de enorme inspanning en de enorme uitgaven, die men zich getroost heeft om zieken en ongevalsgetroffenen te genezen. Het Nederlandse volk behoort blijkens de cijfers tot de gezondste volkeren ter wereld, en dat in een land met zo'n klimaat! De vraag is, of door nog meer aandacht te besteden aan de voorzorg en door het opbouwen van een minder versnipperde efficiëntere organisatie

hetzelfde of nog beter resultaat niet te verkrijgen zou zijn met veel minder inspanning en kosten. Zo ergens, dan wenst ons Plan hier aan het particuliere initiatief volledig ruimte te laten. Ook al omdat het hier veelal een particulier initiatief betreft, dat op de spontane bereidheid tot helpen en niet op winstmotieven is gebaseerd.

Tot de voorzorg behoort ook nog een stuk van onze arbeidswetgeving, dat helaas in het Plan op die plaats niet te vinden is. De Arbeidswet met zijn bepalingen aangaande arbeidstijd, rusttijden, licht en lucht en hygiëne in de bedrijven. De Veiligheidswet, de Stuwadoorswet, en allerlei preventieve bepalingen uit onze sociale verzekeringswetten. Zij leiden merkwaardig genoeg een bijna vergeten bestaan in ons vaderland, hoewel er honderden ambtenaren zijn, die hier in dienst van de bestaanszekerheid, een prachtige taak verrichten. Ik kon niet nalaten hen bij deze gelegenheid eens naar voren te halen.

En dan ten slotte de sociale verzekering. De zorg dus, dat een werknemer, soms ook een zelfstandige, wanneer hij door de calamiteit van ziekte, ongeval, werkloosheid, invaliditeit of ouderdom getroffen wordt, niet al te zeer onder de financiële gevolgen van deze calamiteit gebukt behoeft te gaan.

Dit is dus de vierde zuil, waarop de bestaanszekerheid moet rusten. Helaas kan ik hierover niet veel meer zeggen. Dat is ook niet nodig, omdat door de Partij enige belangrijke rapporten zullen worden uitgebracht betreffende het ziekenfondswezen en de sociale verzekering. Bovendien verscheen het vorig jaar het rapport over de uitvoeringsorganisatie van de sociale verzekering. Daarin wordt het standpunt van de Partij aangaande dit zo gevoelige punt duidelijk geformuleerd. Ik kan de verleiding nauwelijks weerstaan om op een congres, waar zoveel over productiviteitsverhoging en efficiency gesproken wordt, uitvoerig op dit rapport in te gaan. In ons land lijkt het wel eens of men de uitvoeringsorganen der sociale verzekering opgebouwd heeft naar de bekende zinspreuk: „waarom zouden wij het eenvoudig doen, als het ook ingewikkeld kan?” Het verrichten van de meest eenvoudige administratieve handelingen houdt volgens sommigen ten nauwste verband met 's mensen diepste levensovertuiging. Onze opvatting is, dat werknemers, werkgevers en gemeenschap tezamen het beleid van de sociale verzekering moeten bepalen. De administratieve uitvoering echter, dient op de goedkoopste, dat is op de eenvoudigste en meest overzichtelijke wijze te worden geregeld. Elke cent, die te veel aan administratie wordt besteed, gaat verloren voor de sociale zekerheid zelve. Wij wensen de verantwoordelijkheid voor de hoogte der uitkeringen aan overheid en bedrijfsleven te laten, maar de kleur van de gebruikte postzegels en de tekst der formulieren interesseren ons niet.

Ik heb geen behoefte hier geleerd te doen of te schijnen. Het begrip „sociale verzekering” moet hier echter even ter sprake komen, niet om de wetenschappelijk-juridische kanten, die er aan zitten, maar van wege de betekenis voor de practijk. Het is van betekenis, dat het Plan, in navolging van pg. Levenbach, het sociale verzekeringsbegrip een eigen inhoud heeft durven geven. Alle historische sentimenten zijn ter zijde gesteld. Levenbach trok het sociale verzekeringsbegrip uit de individualistische sfeer in de sociale. Wat betekent dit voor de practische politiek van vandaag? Aan het dogma, dat de manier van premieheffing en -betaling be-

slissend zou zijn voor het antwoord op de vraag of een bepaalde voorziening een verzekering is of niet, is daardoor een einde gemaakt. Zó konden mannen van wetenschap, o.a. ook uit k.v.p.-kringen, aanvaarden, dat een sociale voorziening tot de sociale verzekering kan worden gerekend, ook al vindt de premieheffing door middel van de belastingen plaats. Voorwaarde is slechts, dat uit de aldus verkregen middelen een apart fonds wordt gevormd, ter financiering van de beoogde voorziening. Dat ook de practici in het sociale leven deze stelling aanvaarden, blijkt uit het Plan van de Raad van Vakcentralen in zake de toekomstige ouderdomsverzekering. Hierdoor is aan de verlamdende tegenstellingen, die zo lang op dit gebied hebben bestaan, een gelukkig einde gekomen. Het Plan stelt zich vierkant achter de denkbeelden van de Raad van Vakcentralen. Een verplicht volkspensioen voor ieder en een bedrijfspensioen voor alle werknemers met de mogelijkheid van vrijwillige deelneming door zelfstandigen.

Niet elke arbeidersverzekering komt voor een dergelijke omzetting in een volksverzekering in aanmerking. Wel echter de ziekenfondsverzekering en de kinderbijslag. Aan de ellende der vrijwillige ziekenfondsverzekering is alleen door een volksverzekering een einde te maken. Daarom moet het die richting uit! De gezondheid van de kleine zelfstandige en zijn gezin is ons evenveel waard als die van de arbeider en zijn gezin!

Een diepgaande studie zal door de Partij moeten worden gemaakt van de vraag, of ook de invaliditeitsverzekering voor omzetting in een volksverzekering in aanmerking komt.

De gezinszorg, die in de huidige vorm nog voorkomt onder het hoofdstukje betreffende de maatschappelijke zorg, zou ook een onderwerp van volksverzekering kunnen zijn, met behoud vanzelfsprekend van de uitvoering door naar levensbeschouwing gedifferentieerde organisaties. Het wordt eindelijk eens tijd, de huisvrouw in het middelpunt der sociale politiek te plaatsen. Bij ziekte heeft de huisvrouw en heeft ook haar gezin meer baat bij een goed opgeleide gezinsverzorgster dan aan een Gezinsraad, hoe geleerd ook samengesteld. Wat het ziekengeld is voor de man, is de gezinsverzorging voor de zieke huisvrouw. Vandaar ons pleidooi voor een het gehele volk omvattende verzekering op dit terrein.

Partijgenoten! Meer bestaanszekerheid is voor ons niet het een en het al. De levensstijl van een volk, de onderlinge menselijke waardering, de menselijke verhoudingen in het bedrijf, worden er niet of nauwelijks door geraakt. Maar de zekerheid, dat in een wereld vol politieke dreiging, het menselijk-mogelijke wordt gedaan om de „gewone man” althans de dreiging van brodeloosheid te besparen en zijn kinderen een kans op wat eenvoudig mensengeluk te geven, zou een enorme stap voorwaarts betekenen. Niet alleen materieel, maar ook geestelijk-zedelijk.

In het boek onzer vaderlandse geschiedenis wordt meer dan één eeuw aangeduid door een begrip. Zal deze eeuw later heten de eeuw der losgeslagen, niet meer te beheersen, technische krachten, de Eeuw van de Atoombom? Of zal het de Eeuw van de Gewone Man zijn?

De strijd daarover is nog niet uitgestreden. In die strijd is ons Plan een wapen. Partijgenoten, gebruikt dit wapen!!!